

ДОСЛІДЖЕННЯ ДАКІЙСЬКОЇ ПАМ'ЯТКИ В с. МАЛА КОПАНЯ В 2011 р.

У 2011 р. археологічна експедиція Ужгородського національного університету продовжила багаторічні розкопки (з 1977 р.) дакійського комплексу (городище, сакральний центр) на східній окраїні с. Мала Копаня Виноградівського р-ну Закарпатської обл.

Городище займає верхівку гори Рокосівсько-Хустського вулканічного хребта на правобережжі р. Тиса (за 85 м від урізу води). На сьогодні досліджена площа становить 2,68 га.

У 2011 р. вивчалася південно-східна окраїна поселення. До північної частини розкопу XXXVIII зроблено прирізку площею 302 м². Ділянка проходить по східному схилу, заввишки до 13,2 м. Потужність культурного шару сягає до 1,2 м. Чітко виділяються два шари: верхній — сірого кольору, завтовшки до 0,4 м, і нижній — темно-сірий, гумусований.

На розкопаній площі виявлено окремі заглиблення і безсистемно розміщені стовпові ямки. Винятком є сім стовпових ямок у квадраті 3-13-Л-15, зафіксовані на площадці завширшки до 2 м. Тут простежено горілості, завали обмазки, під якими знайдено розвали ліпного та кружального горщиків. Особливе зацікавлення становить виїмка у квадраті Л-14 (2,0 × 1,4 м), де виявлено 18 тетрадрахм типу Медіешул Аурит.

У ході розкопок виявлено значну кількість фрагментів ліпної та кружальної кераміки дакійського взірця (горщики, миски, черпаки, розписні посудини, піфоси). Окремо відзначаємо фрагмент графітової сітули.

Індивідуальний інвентар представлено уламками ручних ротаційних млинів, фрагментами ножів, прасочкою, пряслицем і наконечником дротика. Значну групу складають прикраси та приналежності одягу. Це залізні та бронзові фібули (7 екз.), які хронологічно охоплюють період від першої половини I ст. до н. е. (застібка наухаймського типу) до рубежу ер (маленькі фібульні форми дакійської схеми), ланки поясних ланцюгів, уламки бронзових браслетів, підвіска.

На основі отриманого матеріалу досліджена ділянка датується I ст. до н. е. — першими десятиріччями н.е.

Одночасно з вивченням городища було продовжено розкопки дакійського сакрально-

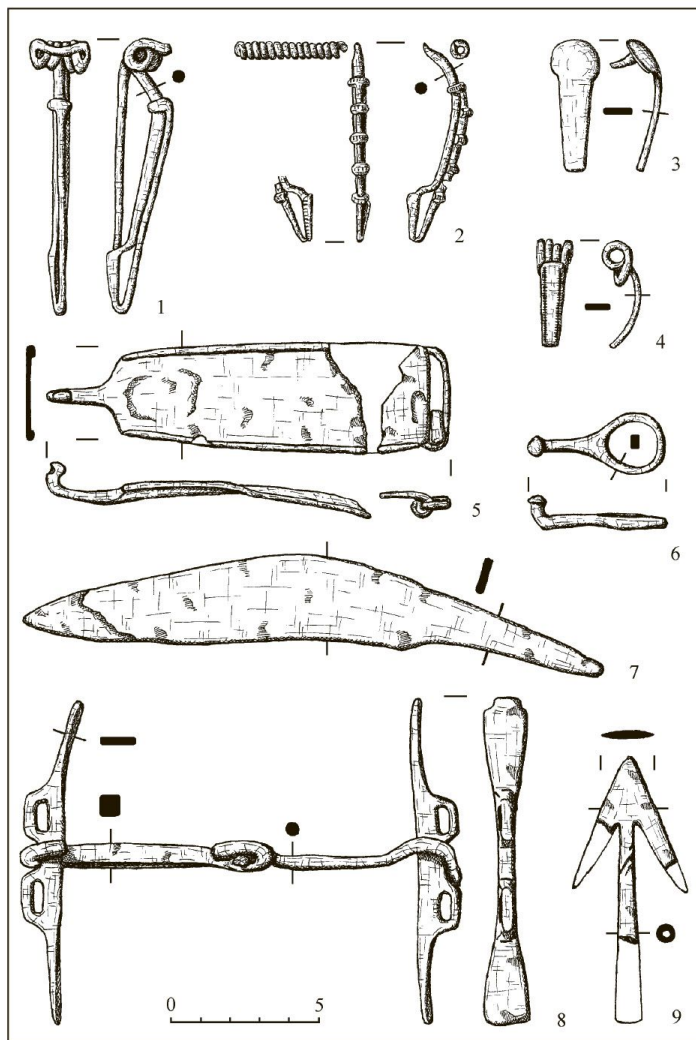

Рис. 1. Мала Копаня (уроч. Челлениця). Інвентар сакрального центру

го центру в уроч. Челлениця, розміщеного за 200 м на північний захід від городища. У період дослідження центру за минулі чотири сезони (площа 4498 м²) виявлено 20 ґрунтових кремаційних поховань (кістки людей і тварин) і значну кількість речового матеріалу поза комплексами.

Материк залягає на глибині 0,5—0,6 м від сучасної поверхні і являє собою вологотривку важку жовту глину, над якою розміщувався шар світло-сірої землі.

У 2011 р. на площі 985 м² виявлено чотири ґрунтові кремаційні поховання (21—24). Як і в попередні роки, основний матеріал сакрального центру виявлено за межами захоронень. Він складався зі зброї, екіпірування вершників, кінської упряжі, прикрас і деталей одягу.

До колекції зброї входять три вістря стріл, одне з них з крильцями (рис. 1, 9) і фрагменти умбонів. Кінська зброя представлена вудилами (рис. 1, 8) і гризлами, а також залізними кільця та пряжками від ременів.

Найбільшою є колекція прикрас і деталей одягу. У першу чергу, це 38 фібул (цілих і фрагментів) чотирьох типів: середньолатенської схеми, орноваські, ложкоподібні та наухайм-

ська (рис. 1, 1—4). До приналежностей одягу також належать ланки та підвіски бронзових ланцюгів, поясні пряжки та застібки (рис. 1, 5—6).

Дослідження 2011 р. підтверджують висловлену раніше думку, що пам'ятка в уроч. Челлениця належить мешканцям дакійського Малокопанського городища та датується першою половиною I ст. до н. е.

В.Г. Котигорошко, І.А. Прохненко, В.В. Мойжес

РОЗКОПКИ МАЛОКОПАНСЬКОГО КОМПЛЕКСУ

У 2012 р. експедиція Ужгородського національного університету продовжила багаторічні розкопки (з 1977 р.) дакійського комплексу (городище та сакральний центр), розміщеного на східній окраїні с. Мала Копаня Виноградівського р-ну Закарпатської обл.

Площа городища 5 га. Воно займає верхівку гори Рокосівсько-Хустського вулканічного хребта на правобережжі р. Тиса (за 85 м від урізу води). Нині на пам'ятці досліджено 2,7 га.

У 2012 р. вивчалася південно-східна окраїна укріпленого поселення. До північно-східної частини розкопу XXXVIII зроблено прирізку площею 195 м². Ділянка проходить по східному схилу висотою до 8,6 м. Потужність культурного шару до 1,0 м. Чітко виділяються два шари: верхній — глина сірого кольору, завтовшки до 0,4 м, і нижній — глина бурого кольору.

У квадраті М-О-14-17, на горизонтальній площадці завширшки до 6 м, простежено горілості та завали обмазки. Нижче від них були 13 стовпових ямок, які разом з розкопаними поряд у 2011 р. ще 13 ямками склали конструкцію будівлі 1. На її площі виявлено 41 тетрадрахму типу Медієшул Аурит, з них 23 у 2012 р. Значна концентрація однотипних дакійських номіналів і дрібних оплавлених бронзових крапельок на території будівлі дозволяють визначити її як монетну майстерню.

Під час дослідження розкопу XXXVIII виявлено значну кількість уламків ліпного та кружаль-

ного посуду дакійського взірця (горщики, миски, черпаки, розписна кераміка, піфоси). Індивідуальний інвентар представлено частинами ручних ротаційних млинів, конусом, пряслицями, точильним брусом, ножом, гачками, голками, колечками, фрагментами браслетів і фібулами I ст. до н. е. — перших десятиріч н. е.

Одночасно з вивченням городища продовжено розкопки дакійського сакрального центру в уроч. Челлениця, розміщеного за 200 м на північний захід від городища. У період дослідження центру за минулі п'ять сезонів (площа 5483 м²) виявлено 24 ґрунтові кремаційні поховання (кістки людей і тварин), а також значну кількість речового матеріалу поза комплексами.

Материк залягає на глибині 0,5—0,6 м від сучасної поверхні та являє собою вологотривку жовту глину, над якою розміщувався шар світло-сірої землі.

У 2012 р. на площі 976 м² знайдено керамічний посуд дакійського взірця (вазочка, черпак, фрагменти горщиків) (рис. 1, 1, 3), побутові речі (рис. 1, 5) предмети озброєння (рис. 1, 7—11, 18) та екіпірування вершників (рис. 1, 2), елементи кінської упряжі (рис. 1, 4), а також прикраси та приналежності одягу (рис. 1, 12—17).

Результати польових досліджень підтвердили висловлену раніше думку, що пам'ятка в уроч. Челлениця I належить поселенцям дакійського Малокопанського городища та датується першою половиною I ст. до н. е.